

PROF. DR. AHMET BİCAN ERCİLASUN 80 YAŞINDA

Feyzi Ersoy*

Bundan tam on yıl önce, internette 2 saat 23 dakika 15 saniyelik bir video paylaşıldı. Videoda, bütün Türkoloji camiasının yakından tanıdığı bir isim, kameranın karşısına geçmiş ve elindeki kâğıtlardan kendi hayat hikâyesini seri bir şekilde okuyordu. Kameranın karşısındaki gür sesli bu isim, Prof. Dr. Ahmet Bican Ercilasun'dan başkası değildi. "Ahmet Bican Ercilasun: 70 Yaşındayım" başlığıyla bugün de hâlâ yayında olan videoya Ercilasun şu cümlelerle giriş yapıyordu:

"Geleceğe Dönük Bir Aile Tarihi Projesi.

Bu görüntü kaydı Geleceğe Dönük Bir Aile Tarihi Projesi'dir. Proje benimle başlayacak, neslim devam ettiği ve projeyi sürdürdüğü müddetçe proje de gelişmeye devam edecektir. Projeye göre elinizdeki görüntü kayıtları ailenin bir neslinden diğerine aktarılacak, her nesil kendi hayat hikâyesini projeye ekleyecek, kendinden önceki görüntü kayıtlarını kendi zamanındaki en son teknolojiye aktararak bir sonraki nesle devredecektir. Benim adım Ahmet Bican. Soyadım Ercilasun. Bugün 2013 yılının şubat ayının sekizi. Yetmiş yaşına bugün girdim. Boyum 1.78. Şu anda kilom 95. 1943 Şubatının sekizinde İzmir'in İkiçeşmelik semtinde dünyaya geldim..."

Yukarıdaki cümlelerle başlayan video kaydı, iki saati aşkın bir süre devam edip gidiyor. Âdeta tek nefeste okunan yetmiş yıllık bir ömrün özeti, zamanın nasıl aktığı anlaşılmadan, soluksuz bir şekilde heyecanla izleniyor.

Evet, yine bir Şubat ayındayız. Yukarıda bahsettiğim videonun üzerinden tam on yıl geçti ve hocam Prof. Dr. Ahmet Bican Ercilasun şimdi 80. yaşını dolduruyor. Kendisine öğrencileri ve Türkoloji ailesi olarak sağlıklı ve uzun ömürler diliyoruz.

* Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü; fevzierso07@gmail.com

Prof. Dr. Ercilasun hakkında bugüne kadar çok şey yazıldı ve söylendi. Hocamızın Türkoloji ve Türklük için yaptıkları, saymakla bitmeyecek türden. Prof. Dr. Ercilasun'un çalışmaları gerçekten öylesine fazla ki, burada tek tek sıralamaya kalksak sayfalar dolusu olacak. Dilerseniz hocamız, yukarıda bahsettiğimiz videoyu çektikten sonra, yani sadece son on yılda, neler yapmış; yazımızın bu kısmında biz ona değinelim. İşte, Prof. Dr. Ercilasun'un son on yılda yayımlanmış olan eserleri:

Dîvânu Lugâti't-Türk, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2014.

Çalışma, Prof. Dr. Ahmet Bican Ercilasun'un Prof. Dr. Ziyat Akkoyunlu ile birlikte yayına hazırladıkları Kâşgarlı Mahmut'un muazzam eseridir. Aslında, Prof. Dr. Ahmet Bican Ercilasun, eserin çevirisine Ziyat Akkoyunlu ile birlikte 1989'da başlamış ancak kitap, çeşitli sebeplerle yarım kalmıştır. İkili, 2008 yılında çeviriye tekrar başlamışlar ve çalışmayı 2012'de tamamlamışlardır. Ancak, Ziyat Akkoyunlu maalesef eserin basıldığını göremeden vefat etmiştir. Bugün 4. baskısı yapılan kitap, Romen rakamlı giriş bölümü dışında 995 sayfadır. Eserde yer alan 2259 dipnot, çalışmayı Ercilasun'un yorumlarıyla oldukça zenginleştirmektedir.

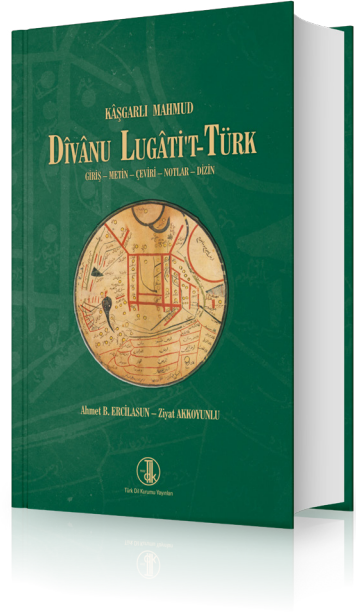
Türk'ün Kayıp Kitabı Ulu Han Ata, Akçağ Yayınları, Ankara 2015.

Kitap, Prof. Dr. Ercilasun'un üçüncü romanıdır. Hocanın *Gülнар* ve *2 BA Beden Beyin Akımı* adlı önceki romanlarını kendisini takip edenler iyi bileceklerdir. Ercilasun, bu üçüncü romanında Ankaralı Hoca (Ahmet Yiğit) karakteri ile bir grup meraklı araştırmacıyı da yanına alarak Türkiye'nin ve dünyanın farklı şehirlerinde *Türk'ün Kayıp Kitabı*'nın peşine düşüyor. Ankaralı Hoca, roman boyunca kitabın diğer kahramanları olan Abdullah Türkistani, Çağrı ve Tuğrul ile birlikte kayıp kitabın peşinde maceradan maceraya koşuyor.

Türk Kağanlığı ve Türk Bengü Taşları, Dergâh Yayınları, İstanbul 2016.¹

758 sayfalık bu çalışmada Köktürkler dönemi ile Köktürklerden günümüze kalan Köl Tigin, Bilge Kağan ve Tunyukuk anıtları ayrıntılı bir şekilde işlenmiştir. Eserde metinler "Özgün Biçim", "Transkripsiyon" ve "Aktarma" başlıkları altında değerlendirilmiştir.

¹ Bu çalışma ile ilgili tanıtma yazım için bk. Prof. Dr. Ahmet Bican Ercilasun, *Türk Kağanlığı ve Türk Bengü Taşları*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2016, 757 s., *Dil Araştırmaları*, Sayı: 20, Bahar 2017, s. 265-268.

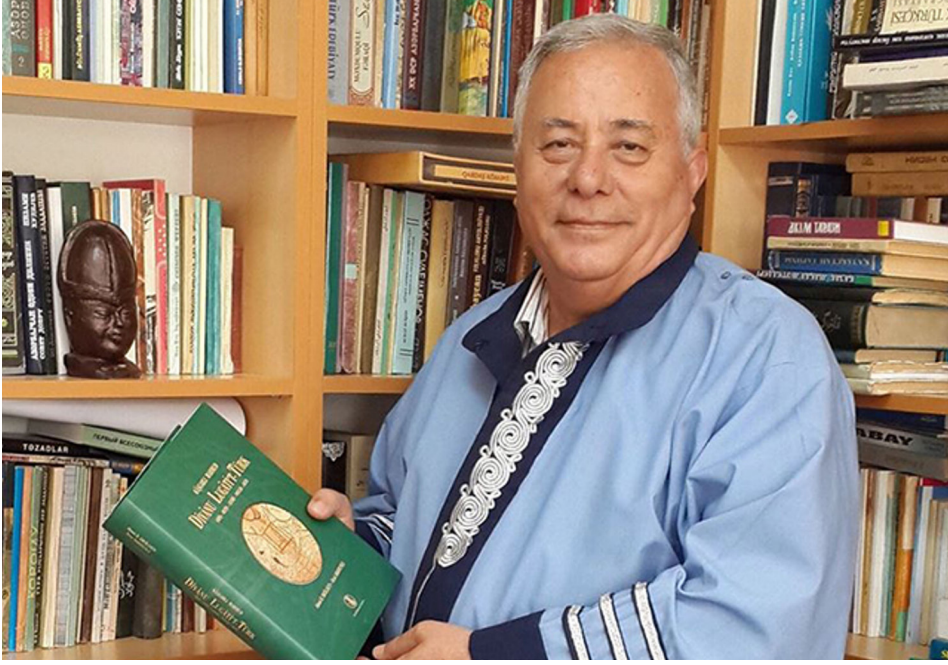

Atsız-Türkçülüğün Mistik Önderi, Panama Yayınları, Ankara 2018.

768 sayfalık bu çalışmada Atsız ile ilgili a'dan z'ye her şeyi bulmak mümkün. Gerek kişiliği gerek mücadelecî yönü gerekse yazdığı eserler ile ilgili Atsız için böylesi ayrıntılı bir çalışma, onu ancak yakından tanıyan biri tarafından kaleme alınabilirdi. Prof. Dr. Ercilasun'un da çalışmasıyla bunu yaptığını görüyoruz.

Nehir Destan Oğuzname (Oguz Bitig), Dergâh Yayınları, İstanbul 2019.

Oğuzname'nin etraflıca ele alındığı 696 sayfalık çalışmada, "Yapı", "Oğuznameler", "Olaylar-Kahramanlar-Dönemler-Katmanlar", "Oğuzname'nin Oluşma Zamanı" ve "Oğuzname Mirası" gibi bölümler yer alıyor. Kitap, zengin içeriği ile alanla ilgili çalışanlara bir rehber niteliği taşıyor.

Dîvânü Lugâti't-Türk'teki Şiirler ve Atasözleri, Bilge Kültür Sanat, İstanbul 2020.²

224 sayfadan oluşan bu eser, *Dîvânü Lugâti't-Türk*'te yer alan 91 şiir ve 266 atasözünün incelendiği bir çalışmadır. Kitapta, Eski Türk şiiri ve atasözlerimize ait ayrıntılı bir incelemeyi bulabiliyoruz.

² Bu çalışma ile ilgili tanıtma yazım için bk. "Türkçenin Bilinen En Eski Sözlüğü Üzerine Yeni Bir Eser: Dîvânü Lugâti't-Türk'teki Şiirler ve Atasözleri", *Türk Dili*, Temmuz 2020, Sayı: 823, s. 99-102.

Türklük Bilimi Yazıları, Bilge Kültür Sanat, İstanbul 2020.

240 sayfalık bu çalışma, Prof. Dr. Ercilasun'un gazete yazılarından seçmelerden oluşmuştur.

Türkçülük Yazıları, Bilge Kültür Sanat, İstanbul 2020.

256 sayfalık bu kitap da Prof. Dr. Ercilasun'un gazete yazılarından seçmelerden oluşmuştur.

Türk Dili Temel Kitabı, Herkes İçin Türk Dili, TKAE Yayınları, Ankara 2020.

156 sayfalık bu çalışma, alan uzmanları dışında kalan Türk dili meraklıları için hazırlanmış bir el kitabı mahiyetindedir. Eserde "Türkçenin Kolları ve Yayılma Alanları-Nüfuslar", "Türk Dilinin Tarihî Gelişimi (Dönemler-Eserler)", "Türkçenin Dil Özellikleri" ve "Türkçenin Dünya Dilleri Arasındaki Yeri" gibi konular ele alınmıştır.

Bengü İl Tuta Olurtaçı Sen – Köl Tigin-Bilge Kağan-Tunyukuk Anıtları, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2021.³

Roman boyutundaki 269 sayfalık bu kitap, *Türk Kağanlığı ve Türk Bengü Taşları* adlı eserin öğrenciler için hazırlanmış bir özeti gibidir. Eserde üç büyük taşın metinleri, Köl Tigin, Bilge Kağan ve Tunyukuk sırasına göre sunulmuştur. İlk yayından farklı olarak runik harfli orijinal metinlere bu kitapta yer verilmemiştir. Çalışmada, sayfaların solunda transkripsiyonlu metin, sağında ise günümüz Türkçesi ile olan metin yer almıştır.

KARA KAM Türk Bitig (Türk Destanı), Ötüken Neşriyat, İstanbul 2022.

329 sayfalık bu çalışma, diğerlerinden farklı olarak manzum bir eser olarak çıkıyor karşımıza. Kitap, 3631 dizeden oluşan bir destan. Destan, İstemi Kağan döneminin diliyle yani Köktürkçe kaleme alınmış. Prof. Dr. Ercilasun, Kara Kam'ın anlatıları etrafında şekillendirdiği destan metnini Türklerin türeyiş efsanelerine, *Oğuz Kağan Destanı*'na, *Ergenekon Destanı*'na ve Çin kaynaklarında Motun (Mete) için anlatılanlara dayanarak kendisi kurgulamış. Evrenin ve insanın yaratılışından başlayan destan metni, Ergenekon'dan çıkışla sona eriyor. Bu eser, daha önceden hikâyeleri ve romanlarıyla tanıdığımız Ercilasun'un başka bir yönünü, yani şairlik tarafını da ortaya koyması bakımından oldukça önem arz etmektedir.

Kaynaklarda Türk ve Türkçe, Bilge Kültür Sanat, İstanbul 2022.

160 sayfalık bu çalışma, Prof. Dr. Ercilasun'un gazete yazılarından seçmelerden oluşmuştur. Çalışmada hem Türkler hem de başkaları tarafından kaleme alınan metinlerde Türk ve Türkçe kelimelerinin ne şekilde geçtiği anlatılmıştır.

³ Bu çalışma ile ilgili tanıtma yazım için bk. "Bengü İl Tuta Olurtaçı Sen – Köl Tigin-Bilge Kağan-Tunyukuk Anıtları," *Türk Dili*, Aralık 2021, Sayı: 840, s. 85-87.

Türk Dilinde Çekirdek Ekler, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2022.

95 sayfalık bu çalışma, hocamızın en son yayımlanan eseridir. Çalışmada; “Giriş”, “Türk Dilinde Ekler”, “Birleşik Ekler ve Gramerleşme”, “Çekirdek Ekler” ve “Sonuç” bölümleri yer almaktadır. Kitabın ana kısmını teşkil eden “Çekirdek Ekler” bölümünde 10 ek işlenmiştir.

* * *

Prof. Dr. Ercilasun’un son on yılda yayımlanmış yukarıdaki eserlerin sayfa sayısı toplamda 5000’i geçiyor. Bu çalışmaların pek çoğunun başucu kaynağı niteliğinde olması ayrıca önem taşıyor. Hepsinde yılların emeği ve bilgi birikimi var. Yapmış olduğu bu hizmetlerden dolayı Türkolojiye gönül veren herkes, hiç şüphe yok ki Prof. Dr. Ercilasun’a minnet duygusu taşıyor.

Prof. Dr. Ahmet Bican Ercilasun’un en büyük özelliklerinden biri, onun Türkolojinin hemen her sahasında makaleler, kitaplar ve çeşitli yazılar kaleme almış olmasıdır. Daha önceki çalışmaları bunu ortaya koymuş olsa da sadece şu on yılda vermiş olduğu eserler bile hocanın ne kadar çok yönlü bir bilim adamı olduğunu herkese gösteriyor. Görüldüğü gibi dil, tarih, destan, edebiyat, sanat vb. bütün konular, hocanın yazı sahası alanına giriyor. Onun hikâyeden romana, şiiirden destana uzanan yolculukları, saygı duyulacak ve imrenilecek şeyler olarak karşımızda duruyor.

Ortaya koymuş olduğu bunca eser, Prof. Dr. Ercilasun’un bilim karşısındaki bitmeyen heyecanını da bizlere çok iyi yansıtıyor. Onun bu heyecanını en açık şekilde, 2016 yılında kaleme aldığı *Türk Kağanlığı ve Türk Bengü Taşları* adlı eserinin ön sözünde görebiliyoruz. Hocamız, bu eserinin ön sözünde şöyle diyor:

“Severek hazırlanan bir eserin sonuna gelmek ne güzel! Yıllarca bir konuyla yoğrulmak, âdeta konunun bir parçası hâline gelmek maceralı bir yolculuğa benzer. Uğraştığımız konu, uzun ve karmaşık bir yoldur. Ama sevdanızdır aynı zamanda. Yolda ilerledikçe, engelleri aştıkça siz de konunun bir parçası olursunuz. Bütün engelleri aşıp yolun sonuna gelince sevgilerinize ulaşmış gibi hissedersiniz kendinizi; sevgilinizle bir olursunuz. Şair atalarımızın deyişiyle bu bir “vuslat”tır. Bir olmanın tadını çıkarırsınız uzun süre. Fakat sonra bir başka duygu gelir kalbinize. Sevdanızı duyurmak istersiniz; cümle âlemi haberdar etmek istersiniz. İlgilenir mi âlem? Eh biz sevdamızın mahsulünü duyuralım da âlem ne eylese eylesin!” (s. 18-19)

Yukarıdaki satırlarda, tecrübesiyle sanki onlarca eser veren bir Türkologun değil de mesleğe yeni başlamış ve henüz ilk eserini yayımlamış bir ismin heyecanı var sanki, değil mi? Kim bilir, Prof. Dr. Ercilasun'u farklı kılan, belki de bu heyecandır.

Prof. Dr. Ahmet Bican Ercilasun'u pek çok kişi tanıyor ama böyle bir yazıda, onu az tanıyanlar ve Türkoloji ile henüz yeni tanışmış gençler için kendisinin birkaç özelliğine daha değinmeden geçmemek lazım. Ercilasun'un bilim karşısındaki heyecanından yukarıda bahsetmiştik. Hocamızın en önemli özelliklerinden biri de en çetrefilli konuları bile karşısındakine en anlaşılır şekilde sunabilmesidir. Dili sade, akıcı ve keskindir. Tıpkı Atsız gibi o da uzun cümleleri pek sevmez. Sözü dolandırmadan söylediği gibi onu yazıya dökme işini de aynı şekilde dolandırmadan yapar.

Prof. Dr. Ercilasun dile olduğu kadar tarihe de meraklıdır. Yazılarında, dil meselelerine tarihî olayları da göz önüne alarak bakmasını çok iyi bilir. Özellikle "Eski Türk Tarihi", onun bu sahadaki ilgi alanının merkezini oluşturur. Hocamızın olaylar ve tarihler konusunda hafızası kuvvetlidir. Pek çoğumuz için hemen unutulup gidebilecek bazı tarihler, onun hafızasında bırakın yılını, ayı ve günüyle birlikte kayıtlıdır.

Prof. Dr. Ercilasun, objektif bir bilim adamıdır. Çalışmalar ve çalışanlar arasında ayırım yapmaz. Bütün yazılanları okur, eserlerinde onlardan ne kadar faydalanılması gerekirse o kadar faydalanır ve mutlaka kaynakçasında faydalandığı her çalışmaya yer verir.

Prof. Dr. Ercilasun, son derece sabırlıdır. Kendisiyle görüşmeye gelen ve kendisine soru soran herkesi sonuna kadar dikkatle dinler. Hatta alan dışından bazı kişilerin pek çoğumuzun hoşuna gitmeyebilecek dil ile ilgili farklı düşüncelerini ve etimoloji denemelerini dinlerken bile aynı dikkati ve sabrı sergiler. Gerekli görürse açıklamalar yapar. Karşısındakini kırmamaya azami gayret gösterir.

İyimser mizacı ile meselelere bakan Ercilasun asla ümitsizliğe düşmez. Olaylar karşısında sakindir ve en kötü durumlarda bile meselenin olumlu bakılacak bir yönünü görmesini mutlaka bilir.

Prof. Dr. Ahmet Bican Ercilasun, kişiliği, hocalığı ve bütün çalışmalarını ile hem onu sevenlere hem de biz öğrencilerine örnek bir model teşkil etmektedir. Nitekim onun yaptığı bu çalışmalar, zaman zaman bizlere de ilham kaynağı olmuş ve benzer çalışmalar yapabilme ateşini içimizde yakmıştır. Ben, bir şiir denememde bundan tam 15 yıl önce hocamızı *Kutadgu Bilig* diliyle anlatmaya çalışmıştım. Akrostiş yöntemiyle ve hece vezni ile yazdığım o şiiri, hocamızın 80. yaşını kutladığımız bu günlerde özellikle Türkoloji öğrencilerinin ve genç Türkologların kolay erişebilmesi amacıyla burada yeniden paylaşmak istiyorum:

*Ademning edgüsi anı teg bolur⁴
Her kişi ilminden ked tusug alur*

*Ming ming bilig birle saçtı hep asıg
Edgü sözler birle açtı tüm kapıg*

*Tümen tü kitablar okıdı telim
Bayat anga bermiş her türlüg ilim*

*İdi tetik kılmış bayutmuş anı
Cihanda mengzeri bar mudur kanı?*

*Ayur Türk'ten adın ajunda yok tüz
Negü tir eşitgil o sınamış yüz*

*Edgü bitip kodtı kumarı kalgay
Reva körgen özinge anıngdın algay*

*Cefaçı bolmadı közi köngli bay
İkegü ajunda bolmasun çıgay*

*Lafzı birle tilde yol açtı türlüg
Atın edgü kıldı içti mengülüg*

*Sözüg sözledim men bitidim bunu
Ulug Cilasun'a sundum kış küni
Ne erse arzusu bayat birsüni*

Söz konusu Prof. Dr. Ahmet Bican Ercilasun olunca yazacak şeyler elbette tükenmez. Hocanın yanında olmak, hocayı dinlemek, onunla dil sohbetleri yapmak büyük bir şanstır. Ne mutlu bize ki bazı hocalarım ve arkadaşlarımla ben, bu şanslı kişiler arasına girebildik. Hocamız dün olduğu gibi bugün de Türko-loji sevdalılarına yol göstermeye ve örnek olmaya devam ediyor. Hiç şüphesiz bundan sonra da devam edecektir. Kendisine sağlıklı ve mutlu yıllar diliyoruz. Dilerseniz bu yazıyı da onu seven herkesin yürekten söyleyeceği şu cümlelerle bitirelim:

Yeni yazınız kutlu olsun hocam! İyi ki varsınız!

⁴ Şiirin günümüz Türkçesindeki anlamı şu şekilde verilebilir:

1. İnsanın iyisi onun gibi olur. Her kişi ilminden çok yararlanır. 2. Binlerce bilgi ile hep fayda saçtı. Güzel sözlerle bütün kapıları açtı. 3. Binlerce kitap okudu daima. Tanrı ona her türlü ilmi vermiş. 4. Yaradan zeki yaratmış onu. Cihanda benzeri var mıdır, hani? 5. Türk'ten başka dünyada asil olmadığını söyler. O tecrübeli kişi ne der, dinle. 6. İyi (şeyler) yazdı, miras kalacak. Kendine uygun bulan ondan alacak. 7. Cefa etmedi, gözü gönü zengin(dir). İki dünyada da fakir olmasın. 8. Sözleri ile dilde türlü yollar açtı. Adını güzel kıldı. Sonsuzluk (içkisini) içti. 9. Sözü söyledim ben, yazdım bunu. Büyük Ercilasun'a sundum kış günü. Ne arzusu varsa Allah (ona) versin.